

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто основні підходи до визначення категорії «економічний ефект», проаналізовано особливості оцінки ефективності діяльності банківських установ для різних суб'єктів.

Ключові слова: банк, банківська система, ефект, ефективність діяльності, фінансовий результат, витрати.

Abstract

The main approaches to the definition of the category "economic effect" are considered, peculiarities of the assessment of the efficiency of banking institutions activity for different subjects are analyzed.

Keywords: bank, banking system, effect, performance, financial result, expenses.

Вступ

Питання ефективності діяльності банку є досить складним і багатограним, оскільки стосується всіх без виключення напрямів і сфер банківської діяльності, знаходиться під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Воно є актуальним не тільки для конкретного банку, а й для всієї банківської системи, регіону чи країни в цілому, знаходиться в центрі постійної уваги науковців.

Результати дослідження

У сучасних дослідників та науковців не існує єдиної думки щодо визначення поняття ефекту, ефективності й оцінки ефективності діяльності. Розглянемо найбільш розповсюджені у літературі підходи щодо розуміння сутності даних понять.

Термін «ефект» у перекладі з латинської мови означає – виконання, дія, вплив, результат.

Дослідники визначають економічний ефект як:

а) виражений у вартісній (грошовій) формі результат будь-яких дій [1];

б) сумарна економія всіх виробничих ресурсів (живої праці, капітальних вкладень, інших ресурсів, а також часу), яку одержує виробництво в результаті запровадження науково-технічних заходів, що проявляється остаточно у збільшенні національного доходу [2];

в) сукупність корисних результатів банківської діяльності, кожний з яких представляє ту або іншу сторону економічного ефекту – економії робочого часу: зниження витрат часу, поліпшення якості обслуговування, управління витратами, зниження рівня ризиків, що дозволяє підвищувати ефективність діяльності як окремих підрозділів, так і банку загалом [3].

г) корисний результат діяльності, зиск від неї, який обчислюється як різниця між доходом від діяльності та витратами на її здійснення [4].

Отже, банківський прибуток, що обчислюється як різниця між валовими доходами та валовими витратами за вирахуванням податку на прибуток, є основним показником, що характеризує результат діяльності банку. Проте абсолютний показник прибутку не дає можливості адекватно оцінити результативність діяльності: прибуток може збільшуватися і при нераціональному використанні матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, порушенні вимог режиму економії.

З поняття ефекту тісно пов'язане поняття ефективності. Як відомо, питання ефективності спільної праці цікавили відомих, різних за фахом людей, зокрема: економіста А. Сміта, математика Ч. Беббіджа, представника наукового менеджменту Г. Емерсона та інших.

Термін «ефективність» походить від англійської мови, якому відповідають такі еквіваленти, як «effectiveness», «efficiency» чи «effectuality». Однак, в економічній літературі можна зустріти цілком визначені трактування кожного з них.

Існує безліч дискусійних точок зору щодо визначення поняття «ефективність», а саме:

1. Ефективність менеджменту може бути визначена як відношення певного результату прийнятих

рішень до витрат, пов'язаних з виконанням цих рішень. У загальному вигляді ефективність організації можна охарактеризувати як співвідношення між ціною продукції, її собівартістю та якістю.

2. Ефективність – здатність підприємства (банку) виробити якнайбільше продукції, використовуючи дану кількість ресурсів. Або альтернативно можемо підкреслити, що ефективність означає здатність виробити даний обсяг продукції, використовуючи мінімум ресурсів.

3. Ефективність – співвідношення результату або ефекту будь-якої діяльності і витрат, пов'язаних з її виконанням. Причому це може бути як співвідношення результату і витрат, так і співвідношення витрат і результатів діяльності.

4. Ефективність – показник успішності функціонування системи для досягнення встановлених цілей.

5. Ефективність виробничої організації (системи) визначається її здатністю адаптуватися до зовнішніх умов функціонування, зберігаючи себе при цьому як цілісне утворення. Ефективність системи як єдиного цілого полягає у взаємоузгодженні потенціалів частин його складових. Витрати системи на утримання більш «міцних ланок» лягають тягарем на сукупні витрати системи, знижуючи її ефективність. Отже, ефективність системи залежить насамперед від ступеня її організованості.

6. Економічна ефективність – характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, банків, територій, системи, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку).

Найбільш поширеною є точка зору, де ефективність розуміють як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, що були витрачені на його отримання. В ринкових змінних умовах доцільно розглядати ефективність з точки зору системного підходу.

Загалом, різні економічні суб'єкти розуміють поняття ефективного банку по-різному:

а) для регулятора (Національного банку України), ефективний банк – фінансово стійкий, надійний банк, який дотримується всіх лімітів та нормативів (для оцінки ефективності використовуються рейтингові системи оцінки діяльності банку) ;

б) для держави (суспільства) – це той, який платить більше податків (що сприяє збільшенню надходжень до бюджету), та якісно виконує функції фінансового посередництва та обслуговування грошового обороту;

в) для працівників – банк, який забезпечує стабільну роботу та гідну заробітну плату;

г) клієнти банку будуть зацікавлені в першу чергу в якісних послугах та фінансовому захисту свого капіталу, тому ефективна діяльність банку – ще один доказ того, що вкладення коштів у банківські депозити є найбільш надійним способом збереження та примноження капіталу;

д) для власників банку ефективним є банк, що отримує максимальні прибутки при мінімальних затратах та ризиках. До того ж для них ефективна діяльність гарантує підвищення інвестиційної привабливості банківського бізнесу, стимулює його розвиток.

Висновки

Отже, ефективність діяльності банку (як підприємства фінансової сфери) – це результативність діяльності банку, яка забезпечується за рахунок досягнення поставлених цілей, та виражається співвідношення певного результату прийнятих рішень до витрат, пов'язаних з їх виконанням. Ефективність розкриває характер причинно-наслідкових зв'язків діяльності банку. Вона показує не сам результат, а те, якою ціною він був досягнутий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аль-Джарра, І. Економічна ефективність, еластичність масштабу та ефект масштабу в банківському секторі арабських країн [Текст] / І. Аль-Джарра, Ф. Муліно // Банки та банківські системи. – 2006. – № 3. – С.52-59.
2. Волохов В. І. Оцінка ефективності кредитної діяльності банків [Текст] // Фінанси України / В. І. Волохов. - 2003. - № 4. - С.115-125.
3. Галайко, Н. Р. Теоретичні підходи до визначення суті ефективності банківської діяльності [Електронний ресурс] / ЛБІ НБУ. - Режим доступу : http://www.rusnauka.com/SND/Economics/1_galayko%20nazar%20.doc.htm
4. Berger, A. and Humphrey, D. 'Efficiency of financial institutions: International survey and directions for future research', European Journal of Operational Research.-1997.- 98 (2).- p. 175-212. [Електронний ресурс] //Режим доступу до публікації: <http://www.sciencedirect.com/.http://www.ebscohost.com/>.

Ткачук Людмила Миколаївна – канд. екон. наук, доцент кафедри підприємництва та фінансової діяльності, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email : ludatkachuk2017@gmail.com.

Ткачук Анастасія Павлівна – студентка групи ІПІ-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Ljudmila Tkachuk – Cand. Sc. (Ec), Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship and Financial Activity, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, email : ludatkachuk2017@gmail.com.

Anastasiya Tkachuk - student of group ІPI-15b, faculty of information technologies and computer engineering, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia.